

Vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden työllistymisen kehittäminen – keskeisimmät toimet

KANNUSTAVA SOSIAALITURVA

Työkyvyttömyyseläkkeen kannustinloukku on purettava. Purkaminen voisi tapahtua esimerkiksi sovittelulla palkkatulo ja eläke niin, että jokainen ansaittu euro leikkaisi eläkettä 40 senttiä.

Sosiaaliturvajärjestelmämme on analysoitava kokonaisuutena ja uudistettava siten, että palkka- ja yrittäjätulojen sekä sosiaaliturvan yhteensovittaminen on jokaisen kohdalla mahdollisimman joustavaa, toimeentulon turvaavaa ja kannustavaa. Aina on oltava taloudellisesti kannattavaa olla aktiivinen ja pyrkiä avoimille työmarkkinoille.

TOIMIVAT VÄLITYÖMARKKINAT

Ammatillista, lääkinnällistä ja sosiaalista kuntoutusta tulee tarkastella kokonaisuutena ja tehdä kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistus. Eri kuntoutusmuotojen tavoitteiden ja toteutuksen on pelattava paremmin yhteen niin, että asiakkaalle saadaan järkevä ja tehokas polku yksilön tarpeista lähtevään tavoitteen – sisältäen mahdollisuuksien mukaan työllistymisen.

Siirtymiä edistävä monipuolinen työpankkitoiminta on laajennettava koko maahan välityömarkkinoiden toimintamallina. Mukana on oltava palkitseminen avoimille työmarkkinoille työllistämisestä.

Sosiaalisten yritysten toimintaedellytyksiä on kehitettävä, jotta avoimien työmarkkinoiden ulkopuolella pysyvämmiin oleville voidaan luoda markkinaehtoisesti toimeentulon turvaavia mahdollisuuksia työhön ja osallisuuteen.

AKTIIVISTA YRITTÄJYYTTÄ

Työhönvalmennuspalvelu on mahdollistettava myös yrittäjänä toimimista aloitteleville. Yrityskummi- ja mentorointitoiminta on tuotava paremmin tarjolle vammaisille ja osatyökykyisille henkilöille. Mahdollisesti tarvitaan oma toimintamalli vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden yrittäjyyden mentorointiin. Mentorointitoiminta voisi vertautua työhönvalmennukseen erityisryhmien kohdalla, koska tuen tarve voi usein olla suurempi. Tätä kautta toiminta voisi olla samalla tavalla tuettua kuin työhönvalmennus.

TYÖLLISYYTTÄ EDISTÄVÄT JULKISET PALVELUT

Sosiaalisten kriteerien käyttöä on lisättävä julkisten hankintojen kilpailutusten hankintakohteiden määrittelyssä, toimittajien soveltuvuuden arvioinnissa, tarjousten vertailussa ja hankintasopimuksissa. Julkissa hankinnoissa voidaan käyttää sosiaalisia kriteereitä. Näillä voidaan luoda työllisyys- ja yrittäjyysmahdollisuuksia mm. vammaisille, osatyökykyisille ja pitkäaikaistyöttömille. Väällisesti näillä kriteereillä voidaan tukea paikallista välityömarkkinatoimintaa.

POTENTIAALISET VAIKUTUKSET:

Vammaisten, osatyökykyisten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymismahdollisuuksien kehittämisellä on merkittävät potentiaaliset vaikutuksen pidemmällä aikavälillä. Jos 40 000 henkilöä työllistyisi esimerkiksi vähintään 60 000 työhaluisesta ja -kykyisestä työkyvyttömyyseläkettä saavasta, työllisyysaste nousisi reilun prosenttiyksikön. Tämä tarkoittaisi 1 500 euron palkkatasolla henkilön käteen jäävän tulon nousua 4 500 eurolla reiluun 19 000 euroon vuodessa. Kokonaisuutena ostovoima kasvaisi 185 milj. euroa.

Työllisyyden ja ansioiden nousun myötä julkisen talouden vero- ja sosiaalivakuutusmaksutuotot nousisivat 350 miljoonaa euroa. Säästöt asumistuessa olisivat 160 miljoonaa euroa ja työkyvyttömyyseläkkeissä 290 miljoonaa euroa. Yhteensä julkinen talous kohentuisi siten potentiaalisesti jopa 800 miljoonalla eurolla.

VAMMAISET JA OSATYÖKYKYISET HENKILÖT:

Työikäisistä 250 000 henkilöä saa työkyvyttömyyseläkettä. Työkyvyttömyyseläkkeelle pääseminen ja usein joutuminen ei tarkoita täyttä ja/tai pysyvää työkyvyttömyyttä. ETK:n, Kelan ja PTT:n selvitysten perusteella työkyvyttömyyseläkettä saavien joukossa on 60 000 työhaluista ja -kykyistä. Työaikojen, -tehtävien, -ympäristön ja osallistumistapojen on vain hieman joustettava. Joidenkin kohdalla tarvitaan osaamisen täydentämistä valmennuksella ja koulutuksella.

Moni (nuori) vammainen henkilö elää vähimmäistyökyvyttömyyseläkkeen ja asumistuen varassa. Heidän joukossaan on niin haastavia asiantuntijatehtäviä etsiviä monien tutkintojen huippuosaajia kuin osaaikatoihin haluavia perusammattiosaajia.

Vammaisten henkilöiden määrää ei tilastoida, mutta erillisten kansainvälisten selvitysten perusteella laajasti määriteltynä vammaisia henkilöitä on reilu 15 prosenttia väestöstä ja vakavasti vammautuneita 2–4 prosenttia. Osa vammaisista henkilöistä on täysin työkykyisiä.

Työikäisistä 15–64 -vuotiaista peräti 55 prosentilla on pitkäaikainen sairaus tai vamma Tilastokeskuksen vuoden 2011 selvityksen mukaan. Tilastokeskuksenkin selvityksen perusteella halua osallistua työelämään on noin 60 000 ulkopuolella olevalla.

Työhallinnon asiakkaana on ollut viime vuosien aikana noin 90 000 osatyökykyiseksi määriteltyä henkilöä vuodessa. Henkilöistä, joiden työllistymistä vaikeuttaa sairaus tai vamma, on työllistynyt noin 35 000 vuosittain työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston perusteella. Noin 60 prosentin kohdalla työllistymiseen on liittynyt tukitoimenpiteitä.